

sunt) sicut offendere, ad ipsorum arbitrium corrigeretur. Et si Gilbertus alterbar, deitatem non esse Deum, sed quia est Deus, dicens debuit eam, divinam iustitiam, bonitatem, non esse Deum, sed quod Deus est iustus, bonus &c.

VIII. Verum quidquid si de opinione Gilberti. Dico errorēm distinguenter realiter aliuslitter, tunc essentiam ab attributis, cum attributa invicem, merito ab Ecclesia professum fuisse. Tamquam enim de fide fuitum sit in Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. cap. firmis, quod substantia dicta se similes omnino: atque si realiter acti distinguerebant ab attributis, non esset omnino simplex, quin realiter composta ex essentia, & attributis, que litter ex essentia distinguebat, cum ea tantum intime coniungentur, compositione autem est distinctione unius.

IX. Rufus. Idem Concilium Lateranense cap. 2. contra Abbatem Joachimum statuit, quod in Trinitate est solam nos quartam: ut falso ille imponebat Petro Lombardo quia qualibet trium Personarum est illa res, videlicet substantia, & essentia, sive natura divina: ergo si qualibet Personarum non sit illa res, que est essentia, seu natura divina, sed resisteret ab illa distincta, datur in Deo, non tam Trinitas, quam quartetas. Immo est illa eadem natura, sicut & ad invicem distinguenter realiter attributa, datur in Deo non solum quartetas, sed cententias, cum centum sint attributa, cum invicem, cum ab essentia distingua. Hoc argumentum Gilbertum urgebat S. Bernardus lib. 4. de considerat. cap. 7. dicens: Multa dicuntur esse in Deo, & quidam satis, Catholice que: sed multa unum. Aliquin, sed diversa putamus, non quaternas habemus, sed centenaria. Verbi causa, dictum magnum, bonum, justum & cunctum ratione: sed nihil omnia unus & ceterum Dei confundit, habens multiplicitatem Deum.

X. Tertio. In Concilio Remensis contra Gilbertum definitum est, Deum, non nisi sapientiam, quia ipse Deus est, sapientiam esse, nec nisi magnitudinem, quia est ipse Deus, magnum esse: sed hoc dogma corruperet, si Deus sapiens est sapientia, & magnus magnitudo, a Deitate, seu efficiens realiter distinguitur: ergo &c.

XI. Quartio. Quia invicem predicanter etiam in abstractione, realiter non distinguuntur sed attributa divina de se invicem, & de essentia predicanter in abstractione: ergo &c. Min probatur ex S. August. lib. 15. de Trinit. cap. 5. Non enim (inquit) percepit sapientiam, quia eff sapientia: sed ipse sapientia est. Et infra. Bonitas etiam, argu justitia, numquid inseritur in natura Dei, sicut in eius operibus distinxit, tamquam aut diversa, aut qualitatis Dei, una bonitas, alias justitia; non usque sed quod a beatis non videatur divina essentia, sed nescio quae claritas ab ea resurgens; qui fuit error antiquus Armenorum, cuius meminimus S. Gregorius lib. 18. moral. cap. 37.

XII. Quinto etiam ratione. Quod est ipsum effi per essentiam, & infinitum, non in determinate genere, sed in ratione entis, identificari sibi omnia quacumque sunt, dummodo non sicut ex ratione formalis realiter incompossibilita, sed Deus est ipsum esse, & infinitus in genere entis, & attributa, nec invicem nec cum essentia sunt ex sua ratione incompossibilita: ergo &c. Major pater, quia, sicut infinitum in aliquo genere debet sibi identificare omnes illius generis perfectiones; ita infinitum in genere entis, omnes perfectiones de genere entis sibi identificare debet. Alias, si non identificaret, cum deberent ei uniti, debentur mutui, ut partes per compositionem: infinitum autem, quia infinitus, nec perfectio, nec confitit potest ex partibus; omnis enim pars, ut talis finita est, nec involvens id, quod altera pars complectitur, quia ab illa restiteret distincta. Infinitum autem ex parte finita componi non potest; alias est finitus, ex partibus enim finitis, infinitum factum per essentiam, quale est Deus, conseretur.

XIII. Reo sollicito corum, qui obseci possent, nota primo. Quod ideo dici posse, attributa contineri in essentia divina conscientia virtuali, tamquam in radice virtuali ipsorum, non tamen continentur in sua causa reali. Ex quo si, neque essentiam perfici ab attributis, quia perfectiones eorum actu implique in se habet, licet illas sub nomine essentia non explicet: Neque multiplicari essentiam, quod explicitum essentia, esti attributa, quod explicitum, variis conceptionibus, & nominibus, quafi essentia multa, nominentur, sed solum equivalentia pluribus equivalentes, ut dicimus.

XIV. Reo secundo. Quod ideo essentia, & proprietates in creatis pertineant, ad diversas Categories; illa, ad Categorical substantiam, ista, ad Categorical qualitatem, essentia tamen, & attributa in Deo pertinent ad lineas substantias: Unde August. supra relatus lib. 15. de Trinit. cap. 5. si dicimus (inquit) etenim, immaterialis, incorporeibilis, immutabilis, virtus, sapientia, potest, specie, justus, bonus, beatus, spiritus, bonus omnium novissimum, quod postea (id est Spiritus) quasi sanctissimo videtur significare substantiam, etera, vero, huius substantiae qualitates: sed non ies est in illa simpliciter natura. Quiaquatenus secundum sanctissimum qualitatem illi ies videtur, secundum substantiam, vel essentiam, est intelligentiam. Abs enim, ut spiritus secundum substantiam dicatur Deus, & bonus secundum qualitatem: sed utrumque secundum substantiam. Sic omnia certa, qui commonebantur.

Quomodo autem sine distinctione realiter inter illa, salvati, & solvi possint contradictria de essentia, & attributis, dicimus inferius.

XIX. E Unomius Cyzicenus Episcopus (a quo Eunomius, seu Anomus) Acti discipulus, scilicet Arianus, quarto feculo inter alios hunc errorem habuit. Quod nimirum Attributa omnia, que de Deo predicanter, velut bonitatem, sapientiam, multoque magis, quae in Patre est, innascibilitatem, seu rationem ingeniti, nullo modo, neque cognitione, sed nominetem ab essentia distinguuntur. Et hoc, ut ibi faciliorem pararet viam ad dicendum, Filium, & Spiritum Sanctum, in quibus non adeat innascibilitas, seu ratio ingeniti, & improductus, non esse substantiam, & esse in Pater, ut in aliis. Id confit ex S. Gregorio Nysseno oratione 32. contra Eunomium. Et ejusdem erroris fulle quoque Eunomius magistrum Aetium, testatur S. Ephanius huius 76.

XX. Dico. Eunomius negans omnem distinctionem etiam per rationem inter essentiam divinam, & attributa erravit, ac merito proscriptus fuit. Probatur. Ideo divina essentia nulla distinctione, nec mentali distinctione efficit attributis, quia haec actu, & realiter sunt idem cum illa: sed hoc ratio non evincit: ergo &c. Minor probatur Ratio de Thomae 1. pars. quibz. 13. art. 4. in corp. Quando in aliqua natura superiori praeservantur unita perfections, que in inferioribus recipiuntur, & multipliciter, tunc datum fundamentalium, ut intellectus, qui ex illis, quae vides in inferioribus, ascendi ad cognoscendum illam naturam superiorum, format de ea diversus conceptus, quorum unus uni perfectione respondet, alter alteri: sed in natura divina praeservantur unita omnes perfections, que diverse in creaturis inventur: ergo datum locus, ut humanus intellectus, qui ex creatis ascendit ad divinam formam de substantia divina diversos conceptus. Major probatur: natura ejusmodi, licet una, & simplex realiter, representatur tamquam per diversas perfections creaturarum varie, & multipliciter tamquam omnibus illis equivalentes, & omnium earum rationes praetinentes, tamquam unicum omnium earum principium: ergo dat fundamentalium, ut concipiatur, prout recipiuntur, & non alteram: non quidem per affirmationem, judicando esse distinctionem, quia distincta non sunt: hoc enim est mendacium, sed per puram ac simplicem mentis apprehensionem, nimirum unam rationem apprehendendo, & abstrahendo, seu perfringendo ab altera: abstrahentrum autem (ut sicut Philippi) non est mendacium. Sic anima humana, esti una realiter, vegetativa sit, sensiva, & rationalis, mens tamen in ea concepit rationem vegetativi, quia rationem sensitivi, & rationalis concipiatur, tamque in tres gradus, tres rationes, & conceptus partitur. Eodem proportionali modo, quamvis essentia divina sit idem cum Personis, seu cum rationibus, mens tamen concipi Personas esse essentia, essentiam sine Personis. Ex quo sit, ut concipiatur in Filiis, & Spiritu Sancto essentiam divinam, esti in his non concipiatio notionem ingeniti, & improductus.

XXI. Dico ergo. Essentia Dei non distinguuntur ab attributis, nec attributa invicem sola distinctione rationis ratiocinantis. Hoc assertum primo confirmant omnes rationes §. superiori contra Eunomium adducta. Quibus addo Basilium, qui potquam ab Eunomio pollicitur, an sicut assertet, ingenitum esse de substantia Dei, hoc idem asserteret in omnibus, quae de Deo dicuntur, lib. 1. contra Eunom. num. 8. alt. Quod si omnia haec ad unum significandum tendunt, necesse omnino est, ut nomina idem inter se valent, quemadmodum fit in ies, qui multius nominibus appellantur: sicut cum summodum dicimus Simone, Petrum, & Cepham. Quare qui audiret istam sententiam Dei, deveniet ad ingeneratorem, qui audierit individuum ies, ad creandi facultatem deferetur. Er quid haec confusio fieri possit absurdius? Si quis videlicet adempto proprio uniuscuiusque nominis significato, tunc communius, tunc spiritus doctrina repugnat? ... Nonne igitur manifesta est infamia, si dicas, proprium significatum unicuique nomine subjiciuntur non est: sed contra verborum vim decernas, nomina omnia idem inter se valent? Ita Basilius. Vel ergo Nominales omnibus nominibus, quae de Deo dicuntur, idem prorsus tribuent significatum, vel aliquo modo diversum. Si primus: contra illos arguit Basilius: omnia enim nomina, quae de Deo dicuntur, ponunt Synonyma, & incident in confusionem, quam Basilius exprobabat Eunomio. Si vero dicunt secundi: ergo aliquam distinctionem admittant oportet, non solum ex parte rationis ratiocinantis, sed rationis ratiocinante, & ex parte rei significatae, & afferantur cum Cyrillo (31. Thesauri) Non omnia ergo, quae in Deo sunt, & de Deo dicuntur, subtiliter significantur: reliquias iesi igitur, in voce modique dicendi accidentia sibi dicimus, quoniam modo accidentium intelligimus.

XXII. Praterter, divina predicata, que diversus nominibus exprimitur, tamquam res invicem distinctas nobis Scriptura proponit. Paulus Roman. 1. versus 20. Invisibilis Dei (inquit) a creatura mundi per eos, que facta sunt multiplicatione, & divisione in aliis, in ipso sunt multipliciter, & unitate. Et ex hoc conatur, quod est unus, & plures secundum rationem: quia intellectus noster ita multipliciter apprehendit, sicut res multipliciter ipsum representantur.

XXIII. Dices secundo. Si attributa etiam per mentem distinguuntur ab essentia, erit compositione faltum rationis in Deo: atque in Deo simplicissimum nulla est admittenda compositione, nec mentalis; ergo neque distinctione. Major probatur: compositione est unio distinctionum, quoque modo distinctione fuit: sed in Deo erit uno distinctione, nimirum essentia, & attributorum: ergo erit pariter compositione. Ita argueat Eunomius apud Nyssenum opus. 12. aduersus Eunom. Non aliud quid est vita, quam essentia, ne aliquis compositione in simplici natura intelligatur, in iâ, quod participat, & quod participatur, notio nostra.

Respondetur negando maiorem, ad cuius prob. dico, maiorem est ies, si illa distincte invicem se excludant, fecis vero, si invicem se incluant. Compositio enim essentia distinguitur: Partes: partes vero sepe invicem excludunt, vel realiter, si realiter componant, sic per exclusum manum, & manus pedem; vel objective, si logicem componant, sic animal objectivum excludit rationale. Essentia autem, & attributa invicem per mentem distincta, non uniuersum tamquam partes: quamvis enim mens attributa sine essentia concipiatur, non tamam essentiam excludit; nec realiter, quia essentia cum attributis realiter idem est; nec objective, faltum adequate, quia conceptus objectivus attributorum, est non exprimat, & implicat tamen, & includit essentiam, cum essentia & attributa sint unus, & idem sub diversis notionibus. Gregorii Nysseni est ita solutio: Quis est duplex (ait Orat. 12. contra Eunomium) ut ignore, divisionem quidem naturam, quidquid tandem secundum essentiam est, est unum, & uniformem, atque compositionis expressum: humanam vero animam hunc jam non, quoniam non potest, quod quantitas, liquus possit, per multas nationes ad inexplicabilem naturam diversitatem, ac multipliciter contendere, non una aliquis cogitatione quid latet indagarem?

Gotti Theol. Tom. I.

XXIII. Sed dices. Posita distinctione inter essentiam, & attributa, quedam singularis notio, five idea responderet huic nomini essentia, quia non responderet huic nomini ingenitum, bonum &c. sed hoc dici non debet; ergo &c. Minor probatur. Si huic nomini essentia correspondet notio, & idea singularis, hec idea efficit essentiam tantum, & non boni, Idea boni efficit idea boni, & non iusti &c. Ita ratiocinabatur Eunomius apud Basilium.

Respondit neg. min. ad prob. dico, in ea forma arguendi fieri distinctionem ab eo, quod est in mente, ad illud, quod est in re, seu a forma formalis ad sensum materialem. Eto enim idea singularis efficit, ut responderet conceptum mentis humanae, non exprima ingenitum, nec idea ingeniti ideam boni, ex parte tam subiecti, & in re, idea efficit essentiam tamen ingeniti, boni, ac cuiusvis divisione perfectioris, excedens omne nomen, omnem intelligientiam. Itaque (Nyssenus responderet Eunomio) subiectum ipsum Deus sine initio est, ac sive, quod quidem omni nomen, ac notitiam omnem superat. Hoc vero, quod est nomen ex causa ipsius origini, neque unquam esse defensum, hic omnium iesorum ingenitum incorruptibile communissimum declaratur: & hoc S. Doctor ad omnia alia, quae de Deo dicuntur, extendit: quarum unanumque per se secundum propriam ac peculiares intellegentias significantibus nominibus enunciatur. Hac pariter doctrina Basilius est lib. 1. contra Eunomium, a qua hic producenda tempore, quia aliqua inferius dicturus ero.

XXIV. N Ominalis, Duco Ochamo in 1. question. 2. & artic. 1. ut ab errore Gilberti Porretani attributa realiter distinguuntur ab essentia divina, & ad invicem, quod vidimus, declinarent, ad oppositum Eunomio accelerarent: contendentes, attributi nec essentia, nec invicem illa distinctione etiam per intellectum distinguunt, sed tamen esse diversa nomina eandem omnino rem cum connotatione ad diversos effectus experientia.

Dicibus properata, nullam inter praefata distinctionem rationis ratiocinantis, & feo ex parte rei significata, sed solum rationis ratiocinantis, pimilum solum ex parte intellectus, per plures actus de eadem omnino re absque ullo ex parte rei intrinsecum fundamento per plures actus ratiocinantis.

XXV. Dico ergo. Essentia Dei non distinguuntur ab attributis, nec attributa invicem sola distinctione rationis ratiocinantis. Hoc assertum primo confirmant omnes rationes §. superius contra Eunomio adducta.

Quibus addo Basilium, qui potquam ab Eunomio pollicitur, an sicut assertet, ingenitum esse de substantia Dei, hoc idem asserteret in omnibus, quae de Deo dicuntur, lib. 1. contra Eunom. num. 8. alt. Quod si omnia haec ad unum significandum tendunt, necesse omnino est, ut nomina idem inter se valent, quemadmodum fit in ies, qui multius nominibus appellantur: sicut cum summodum dicimus Simone, Petrum, & Cepham.

Quare qui audiret istam sententiam Dei, deveniet ad ingeneratorem, qui audierit individuum ies, ad creandi facultatem deferetur. Er quid haec confusio fieri possit absurdius? Si quis videlicet adempto proprio uniuscuiusque nominis significato, tunc communius, tunc spiritus doctrina repugnat? ... Nonne igitur manifesta est infamia, si dicas, proprium significatum unicuique nomine subjiciuntur non est: sed contra verborum vim decernas, nomina omnia idem inter se valent?

Ita Basilius, qui potquam ab Eunomio pollicitur, an sicut assertet, ingenitum esse de substantia Dei, hoc idem asserteret in omnibus, quae de Deo dicuntur, idem prorsus tribuent significatum, vel aliquo modo diversum. Si primus: contra illos arguit Basilius: omnia enim nomina, quae de Deo dicuntur, ponunt Synonyma, & incident in confusionem, quam Basilius exprobabat Eunomio. Si vero dicunt secundi: ergo aliquam distinctionem admittant oportet, non solum ex parte rationis ratiocinantis, sed rationis ratiocinante, & ex parte rei significatae, & afferantur cum Cyrillo (31. Thesauri) Non omnia ergo, quae in Deo sunt, & de Deo dicuntur, subtiliter significantur: reliquias iesi igitur, in voce modique dicendi accidentia sibi dicimus, quoniam modo accidentium intelligimus.

XXVI. Praterter, divina predicata, que diversus nominibus exprimitur, tamquam res invicem distinctas nobis Scriptura proponit. Paulus Roman. 1. versus 20. Invisibilis Dei (inquit) a creatura mundi per eos, que facta sunt multiplicatione, & divisione in aliis, in ipso sunt multipliciter, & unitate. Et ex hoc conatur, quod est unus, & plures secundum rationem: quia intellectus noster ita multipliciter apprehendit, sicut res multipliciter ipsum representantur.

XXVII. Ulterius. Synodus Literanensis sub Innoc. III. cap. 2. contra Abbatem Joachim confitetur, quod divina essentia, efficit in re sicut Patre, Filio, & Spiritu Sancto: tamen illa res non est generans, neque genita, nec procedens; sed est Pater, qui generat, Filius, qui gignitur, & Spiritus Sanctus, qui procedit, ut distinctiones sint in Personis, & unitas in natura.

G 4 tura.

Cum ergo essentia divina, & Persona, esto una res acta, immo una realis formalitas sit, quia tamen ut significatur nomine essentia, aequivaleret ab soluto, & communicabili, ut vero significatur nomine Personalitatis, aequivaleret relativo, & incommunicabili, capax est, ut de eis per unum nomen significata aliquid affirmetur, quod idem de eadem significata, per aliud nomen negetur.

XLVII. Eadem ratione licet Persona, & essentia idem omnino actu sicut in re, de Persona tamen affirmari potest, quod sit generans, vel genita, quod de essentia hoc nomine significata negatur. Quia, ut inquit D. Thom. in 1. diff. 34. quest. 1. art. 1. ad 1. generare, & similes actus attribuuntur Persona Divina, secundum duplex modum significandi (nimirum substantis, & incommunicabili) quo ab essentia distinguuntur.

Quoniam quales actus significantur relationes distinguentes Personam, Tunc quia significans per modum actus: actus autem unus est per re substantias, & perfectas: & ideo non possunt essentia attribuiri ex hoc, quod attribuuntur hypothesei: quia hypothesei attribuuntur secundum id, in quo non est idem cum essentia, & ideo incidunt fallacia accidentis in processu. Hic D. Thomas: quia bene notata sunt; nam omnia fere familia Scotisticorum argumenta haec fallacia procedunt, quia que convenienter secundum rationes diversas, putant ei secundum rationem eandem convenire in quo fallacia accidentis constituit.

Quia dicta de essentia relate ad Personam, dico de essentia relate ad attributa, & ad attributis invicem. De his enim, ideo actu idem fin, quia tamen aequivalent, & representantur a pluribus perfectionibus, quia in creaturis diversa, in ipsius unita praesertim, possunt sine una contradictione affirmaciones, & negationes formari: & de intellectu sumptu, non tantum pro ut est entitas, sed etiam voluntati, & quod non generat, dicti, quod generat, & de eodem sumpto, non prout est entitas, sed ut aequivaleret voluntati, & quod non generat, dicti, quod non generat. Et sic de aliis.

XLIX. Ad tertium instantiam, non omnes affirmaciones, & negationes, verificari posse de eo, quod ideo re sit unum & idem, est tamen virtualiter, & ratione diversum; sed illas solum, quae cadunt supra id, in quo virtualiter, & ratione diversificantur. Ita D. Thomas laudatus ad secundum, qui docet, etiam in ipsis Synonymis quoad ea, quae ad nominum diversitatem pertinent, dari posse affirmaciones, & negationes, ideo non quod rem significatam, in quo sunt idem: unde affirmaciones, & negationes, quae pertinent ad rem, non possunt verificari: ut dicatur, ensis est alba, indumentum non est album (in tunc & indumentum accipiuntur), ut significativa samdem rem, fuit in Synonymis) sed affirmaciones, & negationes, quae pertinent ad ipsa nomina, possum verificari, ut dicatur indumentum est neutri generis, vel non est neutri generis. Ita etiam cum Persona, & essentia non idem secundum, nihil, quod ad naturam rei pertinet, quod praedicatur de essentia, posse negari de Persona, ut dicatur, quod essentia est materialis, & Persona non est materialis, vel antiquippe huiusmodi. Sed quia ratione distinguuntur: quiaquid pertinet ad rationem illam, in qua distinguuntur, quod praedicatur de uno, posse negari de altero, ut dicatur, quod essentia est communis, persona non est communis, persona generalis, & persona non generalis, & sic de aliis: unde de omnibus talibus, non idem attributum essentia, & Persona. Hec D. Thom. qui oportuit futuri calamo exarare, ut doctrina, quae sepe usufuerit, lector plene imbutus esse posset.

L. Instat tamen Fraissen primo. Illa distinctione virtualis, vel effectus, ut sit actu aliquid in Pater, quod non sit identificatum Filio, vel non effect. Si effect, ergo est actu in Pater, quod actu distinguatur ab essentia, quod est identificata Filio. Si non effect, ergo falsum est, quod Pater sit realiter, & actu distinctus a Filio.

LI. Instat secundo. Quando principium distinctionis est virtualiter tantum distinctionis ab eo, in quo aliqua convenienter, etiam quae distinguuntur, virtualiter tantum distinguuntur, non actu: ergo si Paternitas, & Filiatio sunt tantum virtualiter distincte ab essentia divina, in qua Pater, & Filius convenienter, etiam ipse Personae divinae non distinguuntur invicem.

LII. Instat tertio. Impossibile est, ut aliqua distinctione, quaeunque sit, faciat, ut identificandum idem sit formaliter tale, & non sit tale formaliter, ergo impossibile est, ut illa distinctione virtualis effect, quod eidem entitati competit esse identificatum, & non esse identificatum, distinctionem, & non distinctionem; ergo cum hac praeclara convenientia essentia, & Paternitatem, oportet ut essentia, & Paternitas sunt diverse, formatares, quam ratione illa predicit in Deo verificatur.

LIII. Instat quartio. Cum distinctione sit causa verifications contradictionum, talis debet esse distinctione, qualis est contradictionis verifications: sed actu, & formaliter, in re verum est, quod essentia communicabilem, non pensari ex distinctione inter utramque (nam etiam attributa in sententia Fraissen formaliter actu ab essentia distinguuntur, & tamen incommunicabilem non sunt) sed ex ratione absoluta, & relativa: Car ergo Deus perfectissime intelligens essentiam suam videat in ea realem aequivalentem absolutum, & relativa, videt in ea communicabiliter propriam Essentiam, que est de genere absolute, & incommunicabiliter propriam Paternitatem, que est de genere relativo. Neque eam distinctionem ponimus inter Deum, & Deitatem, quam inter Deitatem, & Paternitatem; nam inter Deum, & Deitatem ponimus solam distinctionem ex modo significandi: at inter Deitatem, & Paternitatem ponimus distinctionem, etiam ex parte rei significativa, quia per hac nomina significatur eadem res ut aequivalentes, & sibi identificans res diversi generis.

LIV. Respondeo ad primam instantiam: mirari me, quod similes instantiae sunt contra nos, cum retroqueri possem in Scotisticis. Nam si ex quo distinctione virtualis non faciat, ut in Pater actu sit aliquid non identificatum Filio, solum est, quod Pater actu distinguatur a Filio; pariter ego dicam, quod ex quo distinctione formalis Scotistica non faciat, ut in Pater actu realiter distinguatur a Filio, sed summi actu formaliter. Sicut ergo ad hoc, ut Pater realiter distinguatur a Filio non requiritur, ut Paternitas distinguatur realiter ab essentia, que realiter est identificata Filio, sed solum forma-

liter, ita ad hoc, ut Pater realiter distinguatur a Filio, non requiritur, ut in Pater sit aliquid actu formaliter non identificatum cum eo, quod est identificatum cum Filio, sed sufficit, ut in Pater sit aliquid actu virtuali non identificatum cum eo, quod est identificatum Filio. Et ratio est, quia distinctione inter divinas Personas unicæ pensatur ex oppositione relativa, que est inter illas, non ex qualitate distinctionis, quia Persona, seu carum proprietates distinguuntur a praedicatione communis, & absoluatis. Quare cum in Pater sit Paternitas, que realiter relativa opponitur Filiationi, quidquid sit de modo, quo Pater distinguatur ab essentia identificata Filio, sive si formalis, sive virtualis, semper sit, quod Pater realiter distinguatur a Filio.

LV. Secundum instantiam pariter retroqueri sub eadem forma. Quando principium est formaliter tantum distinctionis ab eo, in quo aliqua convenienter, etiam ipsam tantum formaliter distinguuntur, non vero realiter: ergo si Paternitas, & Filiatio sunt solum formaliter distincte ab essentia divina, in qua Pater, & Filius convenienter, etiam ipse Personae divinae non distinguuntur invicem realiter, sed solum formaliter ex natura rei. Respondeo distinguendo antecedens, quando distinctione ab eo, in quo aliqua convenienter, est ratio, & mensura distinctionis coram inter se, concilii omnius antecedens; quando distinctione & cetero nihil inducit ad distinctionem vel saltem non est mensura distinctionis eorum inter se, nego antecedens & consequentiam. Nam, ut dixi, distinctione Personarum in divinis non pensatur ex distinctione carum ab essentia, in qua convenienter; sed ex oppositione relativa, quam invicem habent. Alias siue Personae distinguuntur realiter inter se, & non solum formaliter: ita realiter, & non formaliter distinguuntur, debent ab essentia divina.

LVI. Ad tertium instantiam concepio antec. nego consequentiam. Arguit enim a scotista formaliter ad sensum identitatis & materialis: Certe enim impossibile est, quod idem secundum idem, idest secundum eamdem rationem & respectum sit formaliter, & non formaliter: non autem impossibile est, quod idem realiter secundum diversas rationes, & respectus, & aequivalentias sit, & non sit. Sic autem se habent essentia, & Paternitas, que licet sine eadem re, hanc tamen res cum sit virtus multiplex, & contineat rationem absolute, & communicabilem, & insuper relativam, & incommunicabilem, capax est, ut secundum rationem abolitus sit identificata, & non sit distinctionis, secundum vero rationem relativa inter se, & non solum formaliter.

LVII. Ad quartam instantiam concepio antec. nego consequentiam. Arguit enim a scotista formaliter ad sensum identitatis & materialis: Certe enim impossibile est, quod idem secundum idem, idest secundum eamdem rationem & respectum sit formaliter, & non formaliter: non autem impossibile est, quod idem realiter secundum diversas rationes, & respectus, & aequivalentias sit, & non sit. Sic autem se habent essentia, & Paternitas, que licet sine eadem re, hanc tamen res cum sit virtus multiplex, & contineat rationem absolute, & communicabilem, & insuper relativam, & incommunicabilem, capax est, ut secundum rationem abolitus sit identificata, & non sit distinctionis, secundum vero rationem relativa inter se, & non formaliter.

LVIII. Respondeo. D. Augustinus dicens quidam, Efficientia Divina relative non dici, & efficientiam, que relative diciuntur, est aliquod exceptio relativo. Sed quod hoc aliquid, quod est exceptio relativo efficiens dicitur, est actu formaliter a parte rei distinctum a relativo, ut praedictus Fraissen non dicit. Augustinus, qui ibi solum ostendere vult, Patrem non esse solum ad aliud, & nihil ad scotistum, filium vero & esse ad aliud, & cetero ad scotistum & idem docet, omne, quod est ad aliud debere etiam esse ad scotistum. In quo cum conclusa de Patre, & Filiis utrumque una substantia, & insuper cum cap. 2. dicat, his nominibus Naturam, Verbum, Imago, & Filius, non ostendit efficientiam, quis relativa dicitur, potius indicat, se inter efficientiam, & relations admittente distinctionem ortam ex eadem re diversim significata, & aequivalentia, quam ex duplice formaliter actu a parte rei distincta, quare eadem libro cap. 6. alt: Neque enim aliud est Deus esse, aliud Personam esse, sed omnis idem.

LX. Secundo arguit Fraissen, & cum co ali scotista pro distinctione formaliter attributorum ab essentia. Primo sit ex D. Augustinus: qui lib. 1. contra Maximum cap. 10. cum arguit, quod concedere, Deum esse bonum, iustum, potentem, sapientem, & negare Trinitatem Personam, non divinae officiis simpliciter. Si ergo inquit in misericordia Personae Patris, & illa invicem, quae plura videntur, & partes non invicem: quanto magis Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & proprie Deitatem individualiter unus Deus est, & proprius uniusquisque proprietatem tres Personae sunt: & proper singulorum proprietatem partes minus Dei non sunt. Nulla autem est illatio S. Augustini si ex virtuali sola distinctione attributorum ab essentia, quae eis simpliciter non officere, concluderet, nec eisdem simpliciter officere distinctionem realen personarum.

LXI. Ad secundum nego absolute antecedens; quod enim sapientia non est actu formaliter bonitas, non habet ex natura sapientis: sed quia non est sapientia, quia sit suum esse, infinita per efficientiam. Quare sapientia, que est suum esse, qualis est divina, debet omnem perfectionem de linea entis recte definisci, & profunda etiam bonitatem. Neque infinita definisci naturam rei, sed cum perfect, dum fact, dum fact, quod sapientia actu sit, non solum sapientia, sed etiam bonitas, & quacumque alia perfectio de genere entis.

Quid si quiras. Sapientia ergo ex natura rei est non actu bonitatis, vel non? Respondeo, sapientiam ex sua ratione comprehendimus non petere, nec esse actu bonitatem, nec non esse: sicut Anima ex sua ratione communis nec petit esse actu simili vegetativa, sensitiva, vel rationalis, sed hoc est contingit ex conceptu particulari: nam sicut anima plantæ est vegetativa, & non sensitiva, anima Bruti vegetativa, & sensitiva, & non rationalis, anima Hominis vegetativa, sensitiva, & rationalis, & hac tria acta identificantur: sic sapientia, que non est suum esse, non est actu bonitas: quia vero est suum esse, est omnis effendi perfectio, & etiam bonitas.

Quod ne propterea dici potest, quod attributum sapientia sit attributum bonitatis, quod Deus per bonitatem cognoscatur, sicut cognoscitur sapientiam, per misericordiam puniat, sicut puni per scotistum, & e contra: nam sit transitus a sensu identico ad sensum formaliter, effo enim verum sit, quod Justitia Dei sit actu in re misericordia, quod sapientia, sit actu bonitas: quia tamen hæc una actualitas est virtute, & aequivalenter multiplex, dum exprimitur nomine eam significante, ut aequivaleret uni, jam exprimitur, ut dubitetur, & sic quod dicitur de ipsa, ut uni aequivaleret, non potest de eadem dicit, ut alteri aequivaleret. Sicut ideo de eadem Anima dicatur quod sit vegetativa, sensitiva, & intellectiva, dicti tamen nequit, quod sit vegetativa sensitiva, ut sensitiva vegeter, aut ratiocinatur.

LXII. Ad tertium dist. ant. diversas definitiones explicantes natum sapientia, & bonitatis adequate, & ut acta sunt in re, nego am explicantibus &c. inadquate, & ut repræsentatis per nostros conceptus, conc. anteced. Res definitus, sicut conceptus: & quia conceptus non possimus sapientiam divinam adequate, ut actu in se est: ideo eam definitus, ut nobis inadquate repræsentatur, limitate ad solam lineam sapientiam, cum actu omnem lineam entis complectatur; & ideo dicuntur Patres, nos de Deo nec conceptum, nec definitio nem, que adequata sit, formare posse. Quare definitio non semper explicat totam naturam rei, sed aliquando rem habentem varios respectus explicit secundum unum, & non secundum alterum.

LXIII. Ad quartum nego anteced. Cum enim intellectio, & volitio, seu actus intelligendi, & volendi in Deo actu idem sint, sit inde, ut etiam intellectus, & voluntas, sicut sunt talium actuum principia, actu idem sunt formaliter, effo equivalentia duo. Neque productio Verbi est actu distincta a processione Spiritus Sancti, quatenus actus intellectus, & voluntatis sunt; per simplicem enim, & unum actu Pater generat Filium, & Pater, & Filius Spiritus Sanctum spirant, qui dicitur generatio, & spiratio, ratione diversæ modificationis: Dum enim modificatur Paternitate dicitur generatio, dum vero modificatur spiratione activa dicitur spiratio. Sed de his in Tractatu de Trinitate.

LXIV. Tertio arguit Fraissen cum suis pro distinctione attributorum invicem. Primo. In Deo omnes perfectiones simplices tales formaliter sunt ex dictis: ergo sunt formaliter invicem distincte: Tunc quia alias non sunt plures, sed unica. Tunc qui si unaque formaliter in Deo est, in eo est secundum propriam unitatem, & consequenter secundum propriam distinctionem ab aliis.

Secundo. Sapientia in communi non est formaliter ex natura rei bonitas in communis: ergo nec sapientia infinita est ex natura rei formaliter bonitas infinita, quia infinita non destruit, sed variet rationem formalem, seu naturam rei, & in modis rei.

Tertio. Sapientia, & bonitas habet diversam definitionem; ergo diversas essentias, & rationem formaliter ex natura rei, quia definitions dantur ad explicandam naturam rei; ergo ut sunt diverse definitions, ibi sunt diverse naturae rei.

Quarto. Intellectus, & Voluntas in Deo distinguuntur formaliter ex natura rei; ergo etiam cetera attributa. Antecedens probatur. Intellectus est principium intellectus, Voluntas non, sed Volitionis: Intellectus est principium productionis Verbi divini, Voluntas non, quia est principium productionis Spiritus Sancti: ergo sicut productio Verbi est actu distincta a processione Spiritus Sancti, ita & Intellectus, & Voluntas, quae sunt eam principia.

LXV. Respondeo ad singula. Ad primum disting. anteced. formaliter sunt unitum, conc. antec. divinum, nego anteced. omnes ergo perfectiones simpliciter simplices, que diversa repertur in creaturis, praesertim unita in Deo, sicut efficiuntur in virtute sua causa: id est in Deo actu, quod non est actu sicut in eo sunt eminenti, & simplicissimo modo, non sunt cum actuali distinctione invicem; sed omnes sunt una actualis realis perfectio, virtualiter, & aequivalenter multiplex.

LXVI. Ad secundum nego absolute antecedens; quod enim sapientia non est actu formaliter bonitas, non habet ex natura sapientis: sed quia non est sapientia, quia sit suum esse, infinita per efficientiam. Quare sapientia, que est suum esse, qualis est divina, debet omnem perfectionem de linea entis definisci, & profunda etiam bonitatem. Neque infinita definisci naturam rei, sed cum perfect, dum fact, dum fact, quod sapientia actu sit, non solum sapientia, sed etiam bonitas.

Quod si quiras. Sapientia ergo ex natura rei est non actu bonitatis, vel non? Respondeo, sapientiam ex sua ratione comprehendimus non petere, nec esse actu bonitatem, nec non esse: sicut Anima ex sua ratione communis nec petit esse actu simili vegetativa, sensitiva, vel rationalis, sed hoc est contingit ex conceptu particulari: nam sicut anima plantæ est vegetativa, & non sensitiva, anima Bruti vegetativa, & sensitiva, & non rationalis, anima Hominis vegetativa, sensitiva, & rationalis, & hac tria acta identificantur: sic sapientia, que non est suum esse, non est actu bonitas: quia vero est suum esse, est omnis effendi perfectio, & etiam bonitas.

Neque propterea dici potest, quod attributum sapientia sit attributum bonitatis, quod Deus per bonitatem cognoscatur, sicut cognoscitur sapientiam, per misericordiam puniat, sicut puni per scotistum, & e contra: nam sit transitus a sensu identico ad sensum formaliter, effo enim verum sit, quod Justitia Dei sit actu in re misericordia, quod sapientia, sit actu bonitas: quia tamen hæc una actualitas est virtute, & aequivalenter multiplex, dum exprimitur nomine eam significante, ut aequivaleret uni, jam exprimitur, ut dubitetur, & sic quod dicitur de ipsa, ut uni aequivaleret, non potest de eadem dicit, ut alteri aequivaleret. Sicut ideo de eadem Anima dicatur quod sit vegetativa, sensitiva, & intellectiva, dicti tamen nequit, quod sit vegetativa sensitiva, ut sensitiva vegeter, aut ratiocinatur.

LXVII. Ad tertium dist. ant. diversas definitiones explicantes natum sapientia, & bonitatis adequate, & ut acta sunt in re, nego am explicantibus &c. inadquate, & ut repræsentatis per nostros conceptus, conc. anteced. Res definitus, sicut conceptus: & quia conceptus non possimus sapientiam divinam adequate, ut actu in se est: ideo eam definitus, ut nobis inadquate repræsentatur, limitate ad solam lineam sapientiam, cum actu omnem lineam entis complectatur; & ideo dicuntur Patres, nos de Deo nec conceptum, nec definitio nem, que adequata sit, formare posse. Quare definitio non semper explicat totam naturam rei, sed aliquando rem habentem varios respectus explicit secundum unum, & non secundum alterum.

LXVIII. Ad quartum nego anteced. Cum enim intellectio, & volitio, seu actus intelligendi, & volendi in Deo actu idem sint, sit inde, ut etiam intellectus, & voluntas, sicut sunt talium actuum principia, actu idem sunt formaliter, effo equivalentia duo. Neque productio Verbi est actu distincta a processione Spiritus Sancti, quatenus actus intellectus, & voluntatis sunt; per simplicem enim, & unum actu Pater generat Filium, & Pater, & Filius Spiritus Sanctum spirant, qui dicitur generatio, & spiratio, ratione diversæ modificationis: Dum enim modificatur Paternitate dicitur generatio, dum vero modificatur spiratione activa dicitur spiratio. Sed de his in Tractatu de Trinitate.

